

DIYANET'İN ACI TARİHİ

Ersin Çelik, 02. Haziran 2016, Gerçek Hayat Dergisi

<http://www.yenisafak.com/hayat/diyanetin-aci-tarihi-2474830>

Diyanet İşleri Başkanlığı'nın tarihi İstanbul'un fethiyle kurum haline gelen 'Müftül Enam'lara kadar dayanıyor. Cumhuriyet döneminde 'Ankara Fetvası'nı veren, darbe zamanlarında fetva verirken asker gölgesi altında kalan Diyanet, bugün tüm dünyada Müslümanları birlik olmaya davet ediyor. Gerçek Hayat Dergisi, Diyanet'in şeyhülislamıktan bugüne yaşadığı çalkantıları ve acı tarihini çarpıcı ayrıntılarıyla anlatıyor.

1924'te kurulan Diyanet İşleri Başkanlığı'nda bugüne kadar 16 başkan görev aldı. 17. başkan Prof. Dr. Mehmet Görmez, iki dönemdir Diyanet İşleri Başkanlığı'nı yürütüyor.

Biz yıllarca kendi ülkemizde cübbesiyle, sarığıyla dolaşan Diyanet İşleri Başkanı göremedik." Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan bu üzüntüsünü sık sık dile getiriyor. Yakın geçmişimizde uygulanan başörtüsü yasağına 'tepeden tırnağa' göz yumarak, "Allah'ın emri yasaklanamaz" tepkisini vermekten aciz, temsil ettiği imamet makamının cübbesini vestiyere asan Diyanet İşleri Başkanlarımız oldu çünkü.

Neredeyse Cumhuriyetle yaşıt bu kurumun tarihine göz attığımızda bir bütün olarak şunu görüyoruz aslında, Diyanet'in zor ve acılı bir tarihi var. Başkanlığın geçmişi, Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethinden sonra ihdas ettiği 'Müftül Enam'lara kadar uzanıyor. Daha sonra Şeyhülislamlık makamı kurulmuş ve din işleri, yargı ve eğitim işleri kendilerine bağlanmıştı. Cumhuriyet dönemine kadar geçen sürede 127 Şeyhülislam görev aldı Osmanlı Devleti'nde. Bunlardan ikisi idam edildi, yüze yakınının da görevlerine son verildi.

Kadrosu 5 binden 8 kişiye düştü

1907'deki Islahat Fermanı ile yargı adliyeye, eğitim işleri Maarif Dairesi'ne bağlandı. Şeyhülislam sadece din ve vakıf hizmetlerinden sorumlu tutuldu. 3 Mayıs 1920 tarihinde oluşturulan hükümette Şeyhülislamlık hizmetleri 'Şer'iye ve Evkaf Vekâleti' adı ile bakanlığa devredildi. Cumhuriyetin ilanı ile da 3 Mart 1924'te Diyanet İşleri Nezareti kuruldu. 1930'dan sonra, Türkiye Cumhuriyeti'ni yönetenlerin İslam dinine ve dindarlara yaklaşımı değişince Diyanet'in de istikameti değiştirildi. 1946'ya gelindiğinde koskoca kurum 8-10 kişiden ibaret kaldı. Başkan'ın yardımcısı bile yoktu. 30'lu yıllarda sayıları 5 bin olan personel vakıflara bağlanarak Diyanet fiili olarak devre dışı bırakıldı.

Rıfat Börekçi'nin Türkçe ezana direnişi

Kurumun ilk başkanı olan Rıfat Börekçi'nin kadrosunda namaz kıldıracak imam bırakılmamıştı. Rıfat Börekçi kimdi peki? Ankara Müftüsü sıfatıyla, Kurtuluş Savaşı'na ve Mustafa Kemal'e destek veren bir din adamıydı. 'Ankara fetvasını' verdi ve Cumhuriyet, Börekçi'nin bu tavrıyla Anadolu'da meşruiyet kazandı. Bu yüzden de Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk Diyanet

İşleri Başkanı oldu. Ama kurulmasına ön ayak olduğu Cumhuriyet'in dine ve dindarlara savaş açmasının da karşısında durdu. Börekçi, Türkçe ezan okuyup, Türkçe namaz kıldıran imamı görevden alarak devlete karşı tavrını ortaya koydu. 1941'de vefat ettiğinde koltuğu önce ateşten gömlek oldu, sonra da belli dönemlerde dinle alakası olmayan kişiler tarafından 'işgal' edildi.

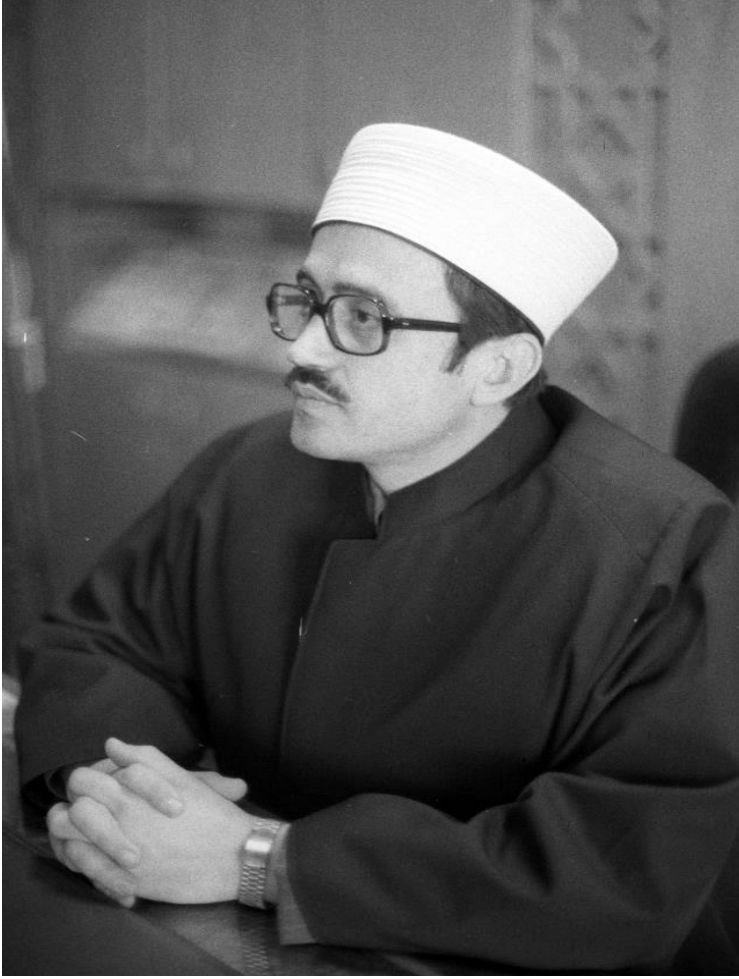
"Diyanet'in zor ve acılı bir tarihi var. Başkanlığın geçmişi, Fatih Sultan Mehmet'in İstanbul'u fethinden sonra ihdas ettiği 'Müftül Enam'lara kadar uzanıyor. Daha sonra Şeyhülislamlık makamı kurulmuş ve din işleri, yargı ve eğitim işleri kendilerine bağlanmıştı. Cumhuriyet dönemine kadar geçen sürede 127 Şeyhülislam görev aldı Osmanlı Devleti'nde. Bunlardan ikisi idam edildi, yüze yakınının da görevlerine son verildi.

CHP'li vekilin alay ettiği Başkan kalp krizi geçirdi

Diyanet'in üçüncü başkanı olan Ahmet Hamdi Akseki, yazdığı yazılar nedeniyle iki kez idamla yargılanıp beraat etti. Uzun yıllar Diyanet çatısı altında hizmet veren Akseki Hoca, görev başındayken vefat etti, fakat bu sıradan bir vefat değildi. Akseki döneminde kurum, siyasetin hedefine oturtuldu. Görevinin son günlerinde teşkilatı yeniden düzene sokmak ve din görevlilerinin maaşlarını normal seviyeye getirmek için uğraştı. Bu maksatla da TBMM Bütçe Encümeni'nde bir konuşma yaptı. Ancak konuşması esnasında CHP milletvekillerinden bazıları Akseki Hoca'nın cübbesine ve sarığına laf atarak alay ettiler. Zaten kalp hastası olan Akseki Hoca buna çok üzülen rahatsızlandı. Fakat ona asıl krizi, 6 Ocak 1951 günü Diyanet'in tüzüğü müzakere edilirken geçirttiler. Bu müzakereden 3 gün sonra, yani 9 Ocak'ta kaldığı hastanede vefat etti. Sebilürreşad dergisinin Ocak 1951 sayısında yer alan açıklamaya göre, Akseki Hoca ile alay eden CHP'li vekillerden biri, sonradan başbakan olan Van Milletvekili Ferit Melen'di.

Kadroları Menderes verdi

Diyanet kronolojisinde, Demokrat Parti ve Menderes dönemine ayrı bir parantez açmak gerekiyor; Devlet tarafından tasfiye edilen Diyanet, 1950'de Demokrat Parti'nin iktidara gelmesiyle yeniden işlevsel hale getirildi. Başbakan Adnan Menderes sayesinde ezan yeniden Arapça olarak okutulmaya başlayınca Diyanet de bu zulmün bir parçası olmaktan kurtuldu. 29 Nisan 1950'de yürürlüğe giren kanunla Diyanet İşleri Reisliği'nin adı "Diyanet İşleri Başkanlığı" olarak değiştirildi. 1935'te Evkâf Umum Müdürlüğü'ne devredilen cami ve mescitlerin idaresi ile imamların kadroları tekrar Diyanet İşleri Başkanlığı'na verildi. Devletin din ve dindarlar ile yeniden kaynaşma süreci de Demokrat Parti iktidarına karşı yapılan 27 Mayıs Darbesi ile son buldu. 10 yıl süren DP iktidarının ilk günlerinde Diyanet İşleri Başkanlığı'na getirilen Eyüp Sabri Hayırlıoğlu, darbeye kadar görevinin başında kaldı. Hayırlıoğlu, 9 yıl süren başkanlığından darbe ile el çektirildikten 120 gün sonra vefat etti.

Yeni Diyanet İşleri Başkanı Tayyar Altıkulaç basın toplantısı düzenliyor. (23 Ocak 1978)

"Diyanet'in üçüncü başkanı olan Ahmet Hamdi Akseki, yazdığı yazılar nedeniyle iki kez idamla yargılanıp beraat etti. Uzun yıllar Diyanet çatısı altında hizmet veren Akseki Hoca, görev başındayken vefat etti, fakat bu sıradan bir vefat değildi.

'Menderes'in katli vaciptir' fetvası istediler

Tekrarlamakta beis yok; Diyanet'in gerçekten de acılı bir tarihi var. 1960'ta yapılan darbe sonrasında görevdeki Diyanet İşleri Başkanı azledilerek o zaman Türkiye'nin en büyük âlimlerinden biri olan İstanbul Müftüsü Ömer Nasuhi Bilmen, Diyanet İşleri Başkanı oldu. Devamında ise ibretlik gelişmeler yaşandı.

Okuyacağınız satırları, Prof. Dr. Mehmet Görmez'in 2015'te katıldığı bir radyo programındaki anlatımından aktarıyorum: "Ömer Nasuhi Hoca başkan olarak atanır, İstanbul'dan trene biner ve Ankara Garı'na indiğinde bir polis memuru ile bir şoför kendisini arabaya alırlar. 'Hocam sizi otelinize götürüyoruz' deyince 'Hayır olmaz' der. 'Nereye gitmek istiyorsunuz?' diye sorduklarında, 'Önce Eyüp Sabri Hayırlıoğlu'nun evine gidelim' deyince polis memuru şaşırır. Yolda arabayı sağa çeker. Arkasına döner, 'Hocam, bu ülkede bir ihtilal oldu biliyor musun?' Hoca 'Biliyorum, evladım' der. 'Bu ihtilal Diyanet İşleri Başkanı'nı görevden aldı biliyor mu-

sun?', Hoca 'biliyorum' der. 'Seni de Diyanet İşleri Başkanı yaptı.' 'Evet, biliyorum.' 'Peki, yeni Diyanet İşleri Başkanı'nın Ankara'ya geldiğinde ilk işi görevden azledilen Diyanet İşleri Başkanı'nı ziyaret etmek mi olmalıdır?' der. Hoca, 'Evladım, siz gitmek istemiyorsanız ben evi bilirim, yaya da giderim' der. Ve gider, kapı çalınır. Eyüp Sabri Hayırlıoğlu, karşısında Ömer Nasuhi Hoca'yı görünce şaşırır tabii. Ömer Nasuhi Bilmen: 'Efendim, bana bir vazife yüklediler. Ben de Ankara'ya geldim, o makama, göreve başlamadan önce sizden izin almaya geldim.' Eyüp Sabri Hoca, Ömer Nasuhi Hoca'yı içeri alır ve ona: 'Devir, devri mefsedet (fesat) devri, celb-i maslahat (iyilik) devri değil. Zor günler geçireceğiz. Ben hamdettim Allah'a, seni bu makama getirdiler. Çünkü sen yine devletimizi, milletimizi Diyanet'in tarihinde olduğu gibi nice kötülüklerden, yanlışlıklardan vazgeçireceksin inşallah' der. Böylece Ömer Nasuhi Hoca'ya icazet verilir. Hoca göreve başlar ve 8 ay sonra istifa etmek zorunda kalır. Çünkü o zaman Menderes ve arkadaşlarının idamıyla ilgili 'katledilmelerinin dinen de caiz olduğu hatta vacip olduğu' şeklinde bir hutbe okumasını isterler. Bunu kabul etmez ve onurlu bir şekilde istifa eder."

Bilmen'in ardından 4 yılda 5 başkan değişti kurumda. 64'te başkan olan Tevfik Gerçeker, Anayasa Mahkemesi Başkanı'ydı. Gerçeker'in dini eğitimini "babasından aldığı" söylendi. Bir yılın sonunda görevi bıraktı ve ardından makama getirilen İbrahim Bedrettin Elmalı da 10 ay dayanabildi.

"Diyanet İşleri Başkanı'nı tutuklayın!"

Bu tarihin can yakıcı ayrıntılarından biri de 1924 ile 1965 yılları arasında hiçbir Diyanet İşleri Başkanının resmi bir ziyaret amacıyla, Hac vazifesi dâhil olmak üzere yurtdışına çıkamamış olmasıdır. Yurtdışı ziyareti gerçekleştirebilen ilk başkan olarak tarihe geçen İbrahim Bedrettin Elmalı, görevden alınan ilk başkandı aynı zamanda. Bu ziyarete cesaret etmesi görevinin sonu olmuştu. 1965 yılında Tunus Cumhurbaşkanı Habib Burgiba'dan davet alan Başkan Elmalı, dönemin basınının ve kamuoyunun olumsuz tutumuna rağmen Tunus'a gitmek ister. Bakanlar Kurulu'nda, "sarığı, cübbesi ile gidebilir mi diye" tartışma çıkar. Sonunda 'kerhen' de olsa izin verilir ve Elmalı, Roma üzerinden Tunus'a gitmek için yola koyulur. Fakat basın o daha yoldaiken çok ağır yayınlar yapınca "git" izni veren devlet, Elmalılı Hoca'yı Roma'da aktarma yaptığı sırada geri çağırır. Hoca bu çağrıya uymaz ve "senelik iznimi kullanıyorum" diyerek Tunus'a uçar. Burada çok iyi karşılanır ve ziyareti bitince önce Bingazi'ye geçip, yurda oradan dönmek ister. Bu isteği bardağı taşıran son damla olur ve dönemin Dışişleri Bakanı, Libya Büyükelçiliği'ne Diyanet İşleri Başkanı'nın "gerekirse derdest edilerek Türkiye'ye gönderilmesi" şeklinde nota çeker. Başkan Elmalılı planladığı programı yarıda keserek Türkiye'ye döner ve istifa etmesi için kendisine baskı yapılır. Direnir ve görevinden ayrılmaz. Devlet kararlıdır, iki ay sonra Bakanlar Kurulu kararıyla görevine son verilen ilk başkan olur İbrahim Bedrettin Elmalı.

Resmi bir ziyaret amacıyla Türkiye'ye gelen Ürdün Kralı 1. Abdullah, Hacıbayram Camii'nde namaz kıldı. İmamlığı, Diyanet İşleri Başkanı Eyüp Sabri Hayırlıoğlu yaptı. (16 Mayıs 1951)

Cevdet Sunay ihramlı fotoğraflarını yaktırdı

Elmalılı'nın başına gelenler darbe zihniyetinin din karşıtı anlayışının, devletin tüm hücrelerine sirayet ettiğini gösteriyor. Benzer bir durum da Cumhurbaşkanı sıfatıyla Cevdet Sunay'ın yaşadıklarıyla ortaya çıktı. Şöyle ki; 1966'da resmi ziyaret için Suudi Arabistan'a giden dönemin Cumhurbaşkanı Cevdet Sunay teamül gereği umre de yapar. 'Zaruri' olarak da ihram giyer. Bu aslında bir ezber bozmadır. Osmanlı padişahları bile gidememişken Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı kutsal topraklardadır ve Allah'ın evini tavaf etmiştir. Fakat acı gerçek yıllar sonra öğrenilir. Cumhurbaşkanı Sunay, baskı ve korkunun sonucu olarak umre görevini ifa ederken çekilen ihramlı fotoğraflarını yaktırmıştır.

Başkan Yardımcısı Albay

Diyanet'in acı hikâyesine geri dönelim. 12 Mart 1971 darbesinden sonra muvazzaf bir Albay Diyanet'e başkan yardımcısı yapılır. Cunta yönetimi, halkın dini inançlarını merkezinden kontrol etmek istemiştir. Öyle ki bu dönemde fetvalara da müdahale ederek, Diyanet'e "futbol milli bir ibadettir" dedirtmişlerdir.

1980'lerin ortalarına gelindiğinde 12 Eylül geride kalmış ve devleti artık sivil siyaset yönetmeye başlamıştı. Ülkenin seçilmiş muhafazakâr Başbakanı Turgut Özal, tıpkı Menderes döneminde olduğu gibi Diyanet'in makûs talihini bir kez daha değiştiren isim olmuştu. Diyanet

İşleri Başkanlığı'nın artık Türkiye sınırlarının dışına çıkma zamanı gelmişti. Çünkü 80'li yıllarda Türkiye, Avrupa'ya yoğun biçimde göç vermekteydi. İnsanlar Avrupa'ya gönderilmişti ama "onların manevi hayatı ne olacak, cenazeleri nasıl defnedilecek, cumayı, bayram namazını nerede kılacaklar" diye hiç düşünülmemişti. Uzun yıllar kendi imkânları ve sivil toplum kuruluşları aracılığı ile dini hizmet alan gurbetçiler, kendilerinden ziyade çocuklarının inanç dünyalarını düşünerek Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kapısını çaldı. Fakat Diyanet'in Avrupa teşkilatlanması hiç de kolay olmadı. Her cemaatin kendine ait camileri vardı ve Diyanet buralara müdahil olamamıştı. Almanya'daki din hizmetleri Süleymancı, Nurcu ve Milli Görüşçüler tarafından verilmekteydi. Diyanet teşkilatlanmaya başlayınca çok zorlandı. Çünkü kurum bu gruplara karşı mesafeliydi. Süleymancıları ziyaret ettiği için görevden alınan Diyanet görevlileri oldu. Aynı şekilde Süleymancı, Nurcu ve Milli Görüşçüler, Diyanet'in camisine gelmiyordu. Bu sebeple 1986'ya kadar 8 yıl Diyanet İşleri Başkanlığı yapan Tayyar Altıkulaç, Berlin'e gittiğinde "hiç bir camiye girmeyecek" denilmişti. Altıkulaç, buna rağmen diğer grupların camilerine gitmek istedi ve ancak MSP'nin kurucularından Avukat Ali Oğuz'u arayarak birkaç camiye gitmek için "izin" alabildi.

Özal: Bildiğin gibi yap arkanda ben varım

Altıkulaç'tan sonra göreve gelen Mustafa Said Yazıcıoğlu henüz 37 yaşındaydı, yöneticilik tecrübesi yoktu fakat en büyük destekçisi Turgut Özal'dı. Diyanet'in teşkilatlanmasında ve siyasetin merkezinden uzaklaşmasında önemli payı olan Yazıcıoğlu, daha sonra Özal'ın kendisine verdiği desteği şöyle anlatacaktı: "Ziyaretine gittiğimde elini omzuma koydu ve 'Sana en zor görevlerden birini verdik. Siyasetin burayla ilgili bir sürü talebi olur. Onları fazla kırıp dökmeden bildiğin gibi yap, arkanda ben varım' dedi. O yüzden ben ayrıcalıklı bir bürokrattım."

28 Şubat ve aranan adam: Mehmet Nuri Yılmaz

Diyanet, açılmaz kapıları çalıp gönüller fethederek cemaat ve gruplarla kaynaşma projeleri üretti ve Müslümanların olduğu her noktada teşkilatlanma çalışmaları yaptı. Ancak yine bir darbe vurgunu gelip çatmıştı. 28 Şubat süreci başladı ve kurum yeniden siyasetin merkezine oturtuldu. Çok yönlü darbe döneminin Diyanet İşleri Başkanı ise Mehmet Nuri Yılmaz'dı. Kelimenin tam anlamıyla 'aranan' adamdı. Yılmaz, başkanlığı döneminde dine ve dindarlara askerin gölgesi ve siyasetin ön açması ile savaş açılmasına karşı çıkmadığı. Sözde irticaya engel olmak amacıyla yürürlüğe konulan uygulamaları da destekledi. Türk halkının dini hayatını çok geniş bir ölçüde etkileyen süreçte; başörtüsü önce okullarda sonra kamuda yasaklanmış, zorunlu temel eğitim 8 yıla çıkarılarak imam hatip okullarının orta kısmı ve Kur'an kursları kapatılmış, ilahiyat fakültelerinin kontenjanları azaltılıp bu fakültelerin giriş puanları yükseltilerek öğrencilerin tercih yapmaları imkânsız hale getirilmişti. Mehmet Nuri Yılmaz'ın gözleri önünde cereyan eden baskı ve yasakların merkezinde artık Diyanet de vardı. 28 Şubat sürecinin mimarları, Diyanet'in verdiği din hizmetlerine de direkt müdahalelerde bulunmaya başlamıştı. Emekli Albay Oğuz Kalelioğlu, Diyanet İşleri Başkanı Mehmet Nuri Yılmaz'a

danışman yapılmıştı. Albay Kalelioğlu, Yılmaz'ın odasının karşısındaki odaya kurulmuş ve din hizmetlerini denetlemeye başlamıştı. Albay Kalelioğlu, müftüleri toplayıp onlara çeşitli telkinlerde bulunup talimatlar veriyordu. 28 Şubat sürecinin Diyanet'teki direkt etkileri arasında "merkezi hutbe" ve "merkezi vaaz" uygulamaları da vardı. Hutbe ve vaaz metinlerinin Diyanet İşleri Başkanlığı merkezinde hazırlanmasıyla, camilerde "sipariş hutbe" dönemi başlamıştı. Sinan Aygün'ün başkanlığındaki Ankara Ticaret Odası ve Osman Durmuş'un başkanlığı döneminde Sağlık Bakanlığı, Diyanet'ten hutbe sipariş eden kurumlar arasındaydı.

Din Şurası'na Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, Başbakan Tansu Çiller ve Diyanet İşleri Başkanı Mehmet Nuri Yılmaz da katıldı. (11 Kasım 1993) Mehmet Nuri Yılmaz, Diyanet İşleri Başkanlığı'nın 1992-2003 döneminde başkanlığını yaptı.

Emekli askerlerin DİYAM'ı kapatıldı

28 Şubat'ın 'gizli figür'lerinden Mehmet Nuri Yılmaz'ın görev süresi dolduğunda, iktidarda beşinci ayını yaşayan AK Parti vardı. Göreve Ali Bardakoğlu getirildi ve 28 Şubat'ın izleri yavaş yavaş silinmeye başladı. Mehmet Nuri Yılmaz döneminde Türkiye Diyanet Vakfı'nın kurduğu 'Diyanet Araştırma Merkezi'nin kapatılması ile başlandı işe. DİYAM'ın kurucu başkanı Prof. Dr. Ümit Özdağ, Başkan Yardımcısı ise Emekli Tümgeneral Yaşar Karagöz'dü. DİYAM'ın Genel Sekreteri yine emekli Tuğgeneral Yavuz Ölçen'di. Ayrıca, emekli Asker Ferruh Sezgin ve emekli Kurmay Albay Mustafa Küçükçakır da grup başkanı ve araştırmacı sıfatıyla DİYAM'ın yetkilileri arasındaydı. Toplamda 800 bin dolara kurulduğu gazetelere haber olan ve danışmanları binlerce dolar maaş alan dernek kapatıldı. 28 Şubat'ta kendi kitaplarını sansürleyen Türkiye Diyanet Vakfı'nın yayın politikası da elden geçirildi. Özellikle ilahiyat öğrencilerinin kaynak yayınevi olan TDV Yayın'ın maddi olarak zarar etmesi de engellendi. Diyanet teşkilatları elden geçirilmeye ve yapılandırılmaya başladı. Kurulduğunda 'soydaş eksenli' düşünülen yurtdışı teşkilatları, 2004 yılında bu bakış açısını önce 'dindaşlık' hukukuna taşıdı sonra da tüm insanlığı kapsayacak şekle bürüdü. Fakat bu dönüşüm hiç de kolay

olmadı. Mehmet Görmez, başkan yardımcısı olduğu dönemde ilk defa Zürih'e gitmişti. Soruşturdu ve 15 bin civarında Müslüman'ın bayram namazına geldiğini öğrendi. Diyanet o zamana kadar diğer grupları hiç ziyaret etmemişti ve Görmez bu gruplarla buluşmak istedi. Zürih'teki Diyanet müşaviri bunun Türkiye Büyükelçisine sorulmasını tavsiye ettiği halde Görmez ısrar edince ziyaretler gerçekleşti ve birliğin temelleri bir kez daha atılmış oldu. Diyanet'e kapısını açmayan kurumlar, 2008'lere gelindiğinde Diyanet'ten camilerine imam, Kur'an kurslarına öğretmen talep etmeye başladılar.

Diyanet İşleri Başkanı Mehmet Görmez, Sudan'ın başkenti Hartum'da TİKA tarafından onarımı gerçekleştirilecek Mescidü'l Kebir (Büyük Cami) Camii'ni ziyaret etti. İkinci namazını kıldıktan sonra cemaatle sohbet etti. (4 Mart 2015)

Diyanet'in tarihi 80 ülkede yeniden yazılıyor

1976'da Diyanet'in çatısı altında kurulan Din Hizmetleri Genel Müdürlüğü, uzun yıllar dar çerçevede hizmet vermişti. Afrika'da ve diğer ülkelerde faaliyet göstermesi söz konusu bile değildi. Fakat 2006 yılında Diyanet 'Kara Kıta'yı keşfe çıktı. Kadrolaşma çok zordu çünkü Türkiye Hariciyesi çok sayıda ülke için “burada Diyanet'e ihtiyaç yoktur” raporu vermişti. Diyanet ise bu topraklarda kendilerine ihtiyaç olduğunu bilerek ısrar etti. Bu ısrar karşılığını da buldu. Bugün 80 ülkede ve 120 noktada (17'si Almanya) Diyanet İşleri Teşkilatı hizmet veriyor. Başkan Mehmet Görmez bu alt yapı için, “80'li yıllarda oluşturulsaydı hem teşkilatımız hem de ülkemizin konumu bugünkünden çok daha iyi olurdu” diyor. Tek parti hükümeti döneminde kadrosu 8'e kadar düşürülüp, Türkiye'nin Müslüman halkına bile din hizmeti ver-

mesi engellenen Diyanet İşleri Başkanlığı, son 10 yılda yaşadığı dönüşümle sadece din hizmetlerinde çığır açmadı insanlığın da vicdanı oldu. Gönül bağı ile hizmete adanmışlıkla, dünyadaki Müslüman halkların imkânsızlıklarını da göğüslüyor. Acıları dindiriyor, savaşlarla psikolojik enkaza dönüşen toplumları manevi bakım ile besliyor. Suriye'deki savaştan kaçarak Türkiye'deki çadır kentlere yerleşen Müslüman halkın da hizmetinde olan bir Diyanet'ten söz ediyoruz. Kendi vatandaşlarımıza verilen neredeyse bütün din hizmetlerini Türkiye'de barınan masum Suriye halkına da sağlayan Diyanet İşleri Başkanlığı, geçmişindeki trajikomik hikâyenin üzerini büyük bir öze dönüş ile kapatıyor.